

Voortijdig schoolverlaten in het voortgezet onderwijs

Adviesrapport

**Inzichten uit de ervaringen van
jongeren en professionals**

31 juli 2026

Samenvatting

Het aantal voortijdig schoolverlaters uit het voortgezet onderwijs in de regio Zuid-Holland Zuid is de afgelopen jaren gestegen en vervolgens op een hoger niveau gestabiliseerd. Om beter te begrijpen waar deze ontwikkeling vandaan komt, zijn voor dit onderzoek interviews gevoerd met zes jongeren die voortijdig zijn uitgevallen uit het reguliere voortgezet onderwijs en negen professionals die vanuit verschillende functies betrokken zijn bij voortijdig schoolverlaten in de regio. De ervaringen en perspectieven van jongeren en professionals zijn geanalyseerd om terugkerende patronen en verklaringen voor voortijdig schoolverlaten in kaart te brengen.

Uit het onderzoek komen vier belangrijke bevindingen naar voren. Allereerst blijkt dat voortijdig schoolverlaten meestal geen plotselinge gebeurtenis is, maar een langdurig en dynamisch proces waarin problemen op verschillende levensgebieden zich in de loop van de tijd opstapelen en elkaar versterken. Daarnaast spelen mentale en persoonsgebonden factoren, zoals stress, angst, depressieve gevoelens en neurodiverse kenmerken, in veel uitvaltrajecten een belangrijke rol. Ook ervaren verschillende jongeren een mismatch tussen hun behoeften en het onderwijssysteem: het onderwijs sluit niet altijd aan bij hun manier van leren, interesses of ondersteuningsbehoeften. Tot slot kunnen uitvalprocessen worden versterkt wanneer signalen onvoldoende worden opgepakt, jongeren zich niet gezien of gehoord voelen en de samenwerking tussen betrokken partijen tekortschiet. Tegelijkertijd laat dit onderzoek zien dat er niet één route naar voortijdig schoolverlaten bestaat. Iedere jongere heeft een eigen verhaal, een eigen combinatie van factoren en een eigen ondersteuningsbehoefte. Dat betekent ook dat er geen eenvoudige oplossing is om schooluitval te voorkomen en dat maatwerk essentieel is.

De bevindingen onderstrepen het belang van vroegsignalering, een brede blik op de leefwereld van jongeren, meer ruimte voor maatwerk en flexibiliteit, betekenisvolle relaties tussen leerlingen en school en een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokken partijen rondom de jongere. Uiteindelijk begint het voorkomen van schooluitval met een eenvoudige, maar belangrijke vraag: **wat speelt er in het leven van deze jongere en wat heeft hij of zij nodig om zich te kunnen blijven ontwikkelen?**

Leeswijzer

- **Heeft u weinig tijd?**

Lees dan de samenvatting, de onderdelen 'Wat betekent dit in het kort?' bij iedere bevinding in hoofdstuk 3 en de aanbevelingen in hoofdstuk 4. Zo krijgt u snel inzicht in de belangrijkste bevindingen van het onderzoek en de betekenis daarvan voor de praktijk.

- **Wilt u beter begrijpen hoe en waarom jongeren uiteindelijk uitvallen?**

Lees dan naast hoofdstuk 3 ook hoofdstuk 2, *De verhalen achter de cijfers*. De persoonlijke verhalen van jongeren laten zien hoe verschillende factoren elkaar in de loop van de tijd kunnen versterken en geven betekenis aan de bevindingen.

- **Bent u benieuwd naar praktische handvatten die direct toepasbaar zijn?**

Lees dan hoofdstuk 5, *Drie kleine stappen met grote impact*. Dit hoofdstuk bevat concrete acties die morgen al in de praktijk kunnen worden toegepast.

- **Wilt u een volledig beeld van het onderzoek?**

Lees dan het rapport van begin tot eind. De hoofdstukken vullen elkaar aan en bieden samen inzicht in hoe voortijdig schoolverlaten verklaard kan worden en wat dit betekent voor de praktijk.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Waarom dit onderzoek?	5
1.2	Onderzoeksopzet	5
2	De verhalen achter de cijfers	6
3	Belangrijkste bevindingen	10
3.1	Voortijdig schoolverlaten is een cumulatief en dynamisch proces	10
3.2	De centrale rol van mentale en persoonsgebonden problematiek	11
3.3	Een mismatch tussen leerling en onderwijssysteem	12
3.4	Tekortschietende afstemming en respons vanuit school en andere systemen	13
3.4.1	Signalering en opvolging	13
3.4.2	Niet gezien en gehoord worden	13
3.4.3	Samenwerking tussen systemen.....	14
4	Aanbevelingen	15
4.1	Vroegtijdig signaleren vraagt om een brede blik op de leerling	15
4.2	Niet iedere leerling past in hetzelfde onderwijs	16
4.3	Investeer in de relatie tussen leerling en school	17
4.4	Voortijdig schoolverlaten vraagt om een gezamenlijke aanpak	17
5	Drie kleine stappen met grote impact	19
5.1	Gebruik de eerste 5 minuten van de les om te signaleren	19
5.2	Samen zie je meer	19
5.3	Daag jezelf uit om te denken in mogelijkheden	19
6	Tot slot	20

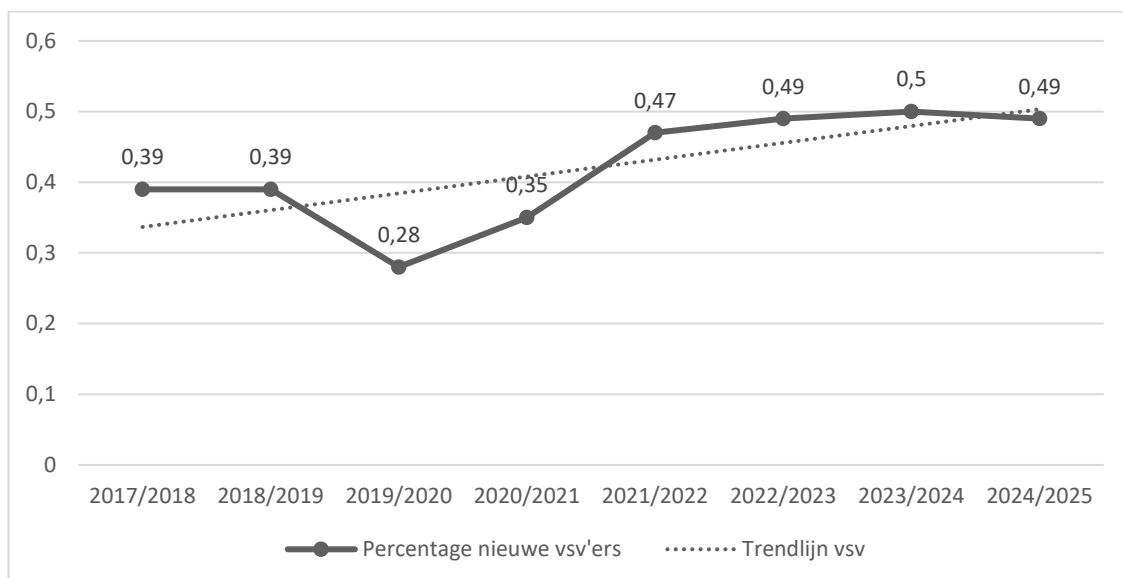
1 Inleiding

1.1 Waarom dit onderzoek?

Voortijdig schoolverlaten heeft negatieve gevolgen voor zowel jongeren zelf als de samenleving. Hoewel er in de afgelopen jaren verschillende inspanningen zijn geleverd om voortijdig schoolverlaten terug te dringen, is het aantal voortijdig schoolverlaters uit het voortgezet onderwijs in de regio Zuid-Holland Zuid gestegen en vervolgens op een hoger niveau gestabiliseerd (zie Figuur A). Deze ontwikkeling roept de vraag op wat aan deze cijfers ten grondslag ligt en hoe deze trend kan worden verklaard. Daarom richt dit onderzoek zich op de vraag hoe voortijdig schoolverlaten in het voortgezet onderwijs kan worden verklaard vanuit het perspectief van jongeren en betrokken professionals in de regio Zuid-Holland Zuid.

Figuur A

Ontwikkeling van nieuwe voortijdig schoolverlaters uit het voortgezet onderwijs in regio Zuid-Holland Zuid (schooljaar 2017/2018 – schooljaar 2024/2025)

1.2 Onderzoekopzet

Voor dit onderzoek zijn interviews gevoerd met zes jongeren die voortijdig zijn uitgevallen uit het reguliere voortgezet onderwijs en negen professionals die vanuit verschillende functies betrokken zijn bij voortijdig schoolverlaten in de regio Zuid-Holland Zuid. In de interviews vertelden deelnemers over hun ervaringen met voortijdig schoolverlaten en de factoren die hier volgens hen aan hebben bijgedragen. De verhalen van jongeren en professionals zijn vervolgens geanalyseerd om terugkerende patronen en de samenhang tussen factoren in kaart te brengen.

2 De verhalen achter de cijfers

Voor dit onderzoek zijn zes jongeren gesproken die voortijdig zijn uitgevallen uit het reguliere voortgezet onderwijs. De groep bestond uit twee vrouwen en vier mannen in de leeftijd van 17 tot en met 21 jaar. De jongeren waren uitgestroomd uit verschillende onderwijsniveaus: één jongere uit de mavo, vier uit de havo en één uit het vwo. Twee jongeren stonden op 17-jarige leeftijd geregistreerd als voortijdig schoolverlater en vier jongeren op 18-jarige leeftijd.

Jongere A

Man – 21 jaar – havo – geregistreerd als vsv'er op 18-jarige leeftijd

De jongere beschrijft het uitvalproces als een geleidelijke afname van betrokkenheid bij school, die al in de eerste jaren van de middelbare school begon. School kreeg destijds weinig prioriteit door een sterke focus op sociale activiteiten en andere tijdsbestedingen buiten school. Daarnaast was er thuis weinig sturing op schooltaken en had de jongere nooit geleerd om zelfstandig thuis te studeren. Volgens de jongere vormde dit een kwetsbare basis, die al vroeg zichtbaar werd in het doubleren in het tweede leerjaar. De coronapandemie vormde vervolgens een belangrijk kantelpunt in het proces. Het wegvallen van dagelijkse structuur, de toegenomen vrijheid en een belastende thuissituatie, gekenmerkt door conflicten en een burn-out van de vader, gingen samen met depressieve klachten en een sterke afname in schoolbetrokkenheid. Ook na de pandemie bleek het hervatten van het schoolritme moeilijk. Toenemend verzuim, opnieuw doubleren en het voortdurend moeten aanpassen aan wisselende docenten en werkwijzen droegen verder bij aan het loslaten van school. Nadat de jongere zakte voor het havo-examen, sloot ook een VAVO-traject onvoldoende aan, mede door een onvoldoende passend rooster in de combinatie met werk. Hierdoor verschoof de focus geleidelijk van onderwijs naar werk.

Jongere A vat dit proces samen als: *"Ik denk vooral dat in die eerste paar jaar het gewoon afgezwakt is en dat de andere dingen daarna een soort extra klap erop waren, waardoor ik het eigenlijk gewoon heb laten varen."*

Jongere B

Vrouw – 19 jaar – havo – geregistreerd als vsv'er op 18-jarige leeftijd

Bij deze jongere lijkt het uitvalproces direct te starten bij de overgang van de basisschool naar de middelbare school, die door de jongere werd ervaren als overweldigend. Deze overgang markeert een duidelijk kantelpunt, waarin gevoelens van angst, overprikkeling en prestatiedruk samenkwamen met onduidelijke verwachtingen en een ervaren gebrek aan veiligheid binnen de schoolcontext. In reactie op deze spanning trok de jongere zich steeds verder terug uit sociale en schoolse interacties. Deze terugtrekking ging gepaard met gevoelens van eenzaamheid, onzekerheid en een negatief zelfbeeld. De combinatie van toenemende angst en vermoeidheid leidde uiteindelijk tot structureel verzuim, waardoor de afstand tot school snel toenam. Binnen deze ontwikkeling bleef actieve interventie vanuit school beperkt. Signalen van verzuim werden volgens de jongere nauwelijks opgepakt en contact verliep voornamelijk via ouders. Hierdoor bleef directe afstemming met de leerling uit, evenals aanpassingen in de onderwijscontext die hadden kunnen aansluiten bij de ervaren belemmeringen. Het uitblijven van deze respons versterkte het proces van terugtrekking, waardoor deelname aan school geleidelijk wegviel.

Jongere B beschrijft deze opeenstapeling als volgt: *"Dat was een beetje het grootste probleem toen, dat ik echt alles eng vond [...] Dat waren eigenlijk allemaal, problemen op*

problemen op problemen en uiteindelijk heb ik daardoor dus moeten stoppen met school."

Jongere C

Man – 20 jaar – VWO – geregistreerd als vsv'er op 18-jarige leeftijd

Bij deze jongere lijkt het functioneren op school gedurende de gehele schoolloopbaan beïnvloed door wisselende motivatie, die vanaf de derde klas verder onder druk kwam te staan toen de omvang en complexiteit van schooltaken toenamen. Hierbij speelde interesse een belangrijke rol: voor vakken die minder aansloten op de interesse werd beperkte inzet geleverd, wat resulteerde in wisselende en vaak lage cijfers. De jongere relateert dit patroon aan hoogbegaafdheid. Een belangrijk kantelpunt in het schoolverloop ontstond tijdens een periode met Pfeiffer. Deze periode ging gepaard met langdurige vermoeidheid, die in combinatie met lange reistijden leidde tot verminderde energie, te laat komen en toenemende moeite met het volgen van lessen. Tegelijkertijd nam het mentale welbevinden af door depressieve gevoelens. Deze fysieke en mentale belasting versterkten elkaar, waardoor verzuim toenam. In de verdere ontwikkeling van het traject speelde de thuissituatie een wisselende rol. Aanvankelijk was er sprake van onrust, druk op schoolwerk en conflicten, waarna de jongere bij een oom en tante is gaan wonen, wat als stabiliserend werd ervaren. Desondanks keerde in de afrondende fase de depressieve klachten terug, waarbij ook de betrokkenheid bij school verder afnam. In deze periode werden examens niet behaald en werden herkansingen slechts beperkt benut, onder andere doordat andere activiteiten zoals werk en telefoongebruik meer tijd in beslag namen.

De jongere liet zien dat hij zijn uitval niet aan één specifieke oorzaak toeschrijft, maar aan een samenspel van factoren: *"Als ik aan het einde motivatie had gehad, had ik denk ik wiskunde gehaald. Maar je kan ook zeggen dat, als ik geen Pfeiffer had gehad, mijn schoolexamens beter waren geweest."*

Jongere D

Man – 19 jaar – havo – geregistreerd als vsv'er op 18-jarige leeftijd

Bij deze jongere begonnen de problemen in de eerste jaren van de middelbare school. De basisschool verliep moeiteloos, waardoor de jongere nooit had geleerd om zelfstandig te leren. In de eerste jaren van de middelbare school werd dit steeds zichtbaarder. Een intensief gymnasiumprogramma met extra uren Grieks en Latijn ging ten koste van andere vakken, wat leidde tot lagere prestaties, doubleren en uiteindelijk een overstap naar een lager onderwijsniveau. Gedurende de schoolloopbaan ontstond een toenemende ervaren mismatch tussen de jongere en het onderwijssysteem. School werd als weinig betekenisvol en doelloos ervaren, waarbij het nut van de lesstof vaak niet werd ingezien en er weinig ruimte werd ervaren om eigen interesses te volgen of te ontdekken wat bij de jongere paste. Ook de vroege studiekeuzes en de vaste onderwijsroutes werden als beperkend ervaren. Tegelijkertijd speelden ADHD en autisme een belangrijke rol. De jongere had moeite met concentreren, leren en het uitvoeren van schooltaken. Daarnaast namen depressieve gevoelens geleidelijk toe, waarbij gedachten over school regelmatig gepaard gingen met gevoelens van leegte, frustratie en richtingloosheid. Hierdoor nam de motivatie steeds verder af en werd het steeds moeilijker om zichzelf ertoe te zetten om naar school te gaan of schoolwerk te maken. De jongere had verder het gevoel dat de beschikbare hulp onvoldoende aansloot bij de eigen behoeften. Ook de thuissituatie werd als belastend ervaren. Er was sprake van veel ruzie thuis, beperkt begrip voor de problemen waarmee de jongere worstelde en een scheiding van de ouders. Dit ging gepaard met extra stress en maakte het moeilijker om zich op school te richten.

De jongere omschrijft dit proces als volgt: *"Het voelde doelloos gewoon. Heel erg leeg eigenlijk... en dan begon ik toch wel te denken... waarom ben ik hier nou eigenlijk? [...]"*

Het hele schoolsysteem überhaupt is gewoon niet echt voor neurodiverse mensen gemaakt."

Jongere E

Vrouw – 20 jaar – mavo – geregistreerd als vsv'er op 17-jarige leeftijd

Bij deze jongere begon het uitvalproces bij de overgang van een zeer kleine en rustige basisschool naar een grote en drukke middelbare school. In combinatie met autisme leidde deze verandering tot overprikkeling, stress en moeite om mee te komen in de schoolomgeving. In dezelfde periode ontwikkelde de jongere sociale angst, mede als gevolg van pestervaringen en een moeizame terugkeer naar school na de lockdown. Tegelijkertijd was er sprake van een belastende thuissituatie. De moeder van de jongere was langdurig ziek en verbleef veel in ziekenhuizen en revalidatiecentra. Hierdoor was de thuissituatie onrustig, woonde de jongere regelmatig op verschillende plekken en werden vaak zorgtaken voor jongere broertjes op zich genomen. Hoewel de jongere zich hier destijds niet altijd bewust van was, werd deze periode achteraf als erg stressvol ervaren. Door de combinatie van overprikkeling, sociale angst en stress werd deelnemen aan school steeds moeilijker. Er ontstonden burn-outklachten en de jongere bleef regelmatig thuis. Hoewel de school verschillende vormen van ondersteuning aanbood, sloten deze volgens de jongere onvoldoende aan bij de eigen behoeften. Zo werd onvoldoende rekening gehouden met de sociale angst en ontbrak een rustige plek of meer mogelijkheden voor zelfstandig werken. Later werd de diagnose lupus gesteld, een auto-immuunziekte die gepaard ging met ernstige vermoeidheid en concentratieproblemen. Hierdoor had de jongere steeds minder energie en mogelijkheden om de dagelijkse eisen van school vol te houden en werd het uiteindelijk niet meer mogelijk om onderwijs te blijven volgen.

De jongere verwoordt dit als volgt: "Op een gegeven moment liep ik gewoon vast met mijn schoolwerk, omdat ik ook een angststoornis had ontwikkeld [...] toen zijn we erachter gekomen dat ik een auto-immuunziekte heb waardoor ik ook heel moe word, wat met autisme eigenlijk tegen elkaar inwerkt. Ik word moe, dan kan ik me niet concentreren, dan word ik overprikkeld, word ik nog moeier, en zo werkt het elkaar de hele tijd tegen."

Jongere F

Man – 17 jaar – havo – geregistreerd als vsv'er op 17-jarige leeftijd

Deze jongere ervaaarde weinig aansluiting met school. Er werd weinig aandacht besteed aan schoolwerk, wat leidde tot lage cijfers. Een gebrek aan motivatie speelde hierin een centrale rol. Motivatie bleek sterk afhankelijk van directe prikkels: alleen wanneer sprake was van een concreet doel of beloning werd schoolwerk uitgevoerd en konden resultaten worden behaald. Daarnaast speelde gedrag een belangrijke rol. Er was sprake van herhaald conflict met docenten, het overtreden van regels en beperkte deelname aan lessen, wat leidde tot gesprekken, sancties en uiteindelijk tot verwijdering van school. ADHD hing hiermee samen, doordat concentratieproblemen en moeite met langdurig luisteren het volgen van lessen bemoeilijkten. Begeleiding binnen de school richtte zich voornamelijk op gedrag en bood weinig concrete handvatten voor verandering. Daarnaast werd de manier van lesgeven als onvoldoende passend ervaren, doordat thuis zelfstandig leren als effectiever werd ervaren. Ook was er sprake van verzuim, met name in de ochtenduren. Dit hing samen met vermoeidheid en slaapproblemen door bijwerkingen van medicatie, conflicten binnen het gezin en het ontbreken van motivatie om naar school te gaan. School werd als minder aantrekkelijk ervaren dan alternatieven buiten school, zoals liever willen werken en activiteiten met vrienden.

De jongere omschrijft het volgende: *"Ik heb het me daar gewoon nooit naar mijn zin gehad. Ik heb heel veel moeite met luisteren naar een docent voor lange tijd, dus ik wil gewoon werken. Dat heb ik altijd al gezegd."*

3 Belangrijkste bevindingen

Iedere jongere die voortijdig uitvalt uit het voortgezet onderwijs heeft een eigen verhaal. Toch laten de interviews zien dat hierin duidelijke overeenkomsten terugkomen. Voor dit onderzoek zijn gesprekken gevoerd met zes jongeren die voortijdig zijn uitgevallen uit het reguliere voortgezet onderwijs en negen professionals die vanuit hun werk betrokken zijn bij voortijdig schoolverlaters. In de interviews kwamen vier terugkerende patronen naar voren in de ervaringen en verklaringen van jongeren en professionals. Deze vormen de basis voor de belangrijkste bevindingen die in dit hoofdstuk worden beschreven.

3.1 Voortijdig schoolverlaten is een cumulatief en dynamisch proces

Jongeren en professionals beschrijven voortijdig schoolverlaten als een geleidelijk proces, waarin problemen op verschillende levensgebieden met elkaar samenhangen en elkaar in de loop van de tijd kunnen versterken. Factoren op individueel, gezins-, school-, sociaal en maatschappelijk niveau blijken daarbij niet los van elkaar te staan.

Een jongere beschreef dit als volgt:

"Ik liep vast met mijn schoolwerk, omdat ik ook een angststoornis had ontwikkeld [...] toen zijn we erachter gekomen dat ik een auto-immuunziekte heb waardoor ik heel moe word, wat met autisme tegen elkaar inwerkt. Ik word moe, dan kan ik me niet concentreren, dan word ik overprikkeld, word ik nog moeier en zo werkt het elkaar steeds tegen."

Professionals zien verzuim als een belangrijke schakel binnen dit proces. Leerlingen zijn vaak geleidelijk minder aanwezig, waardoor achterstanden oplopen, motivatie afneemt en mentale klachten kunnen toenemen. Hierdoor wordt terugkeer naar school steeds moeilijker.

Een professional verwoordde dit als volgt:

"Ze haken vaak niet in één keer af, maar geleidelijk. Ze verliezen motivatie, ze hebben wat gemist, de stress neemt toe, ze zien het niet meer zitten, kunnen het niet meer bijwerken en zijn dan steeds langer thuis."

Daarnaast benadrukken professionals dat het vaak lastig is om één duidelijke oorzaak voor schooluitval aan te wijzen, omdat oorzaken en gevolgen voortdurend op elkaar inwerken.

Een professional zei hierover:

"Wat is nou de wortel van het probleem? Je kunt leerlingen hebben die uitvallen met angstklachten, maar zijn het angstklachten die in het kind zitten of zit het in het gezin niet goed, waardoor een leerling angstklachten ontwikkelt? Dus wat is oorzaak en gevolg?"

Wat betekent dit in het kort?

De verhalen van jongeren en professionals laten zien dat voortijdig schoolverlaten vaak niet het gevolg is van één afzonderlijk probleem. Schooluitval lijkt eerder het eindpunt van een langer proces, waarin verschillende problemen op meerdere levensdomeinen zich in de loop van de tijd opstapelen en elkaar versterken. Hierdoor is het vaak moeilijk om één duidelijke oorzaak of een vast omslagpunt aan te wijzen. Juist de unieke samenhang tussen factoren en de manier waarop deze zich over tijd ontwikkelen in elk

individueel uitvaltraject lijkt belangrijk in het begrijpen en verklaren van het proces naar voortijdig schoolverlaten.

3.2 De centrale rol van mentale en persoonsgebonden problematiek

In de interviews komt mentale problematiek consequent naar voren als een belangrijke belemmering voor onderwijsdeelname. Zowel jongeren als professionals beschrijven hoe klachten, zoals stress, angst en depressieve gevoelens, het steeds moeilijker kunnen maken om naar school te gaan en op school te functioneren.

Een professional verwoordde dit als volgt:

"Ik denk dat psychische klachten en het niet lukken om naar school te gaan de boventoon voeren."

Jongeren beschrijven hun mentale klachten vaak in samenhang met andere problemen, zoals vermoeidheid, overprikkeling, de thuissituatie, motivatieproblemen en een gebrek aan aansluiting bij het onderwijs. Hierdoor wordt het steeds moeilijker om deel te nemen aan het onderwijs.

Een jongere vertelde:

"Die angst heeft uiteindelijk gewoon voor oververmoeidheid gezorgd, dat is uiteindelijk ook de reden dat ik ben gestopt. [...] Ik was gewoon op."

Ook de thuissituatie kan een rol spelen in het ontstaan of versterken van mentale klachten. Een andere jongere zei hierover:

"In combinatie met mijn mentale gezondheid is het een beetje een lastige periode geweest voor mij, omdat ik thuis zat met een vader die echt midden in een burn-out zat."

Daarnaast beschrijven jongeren en professionals dat mentale klachten regelmatig samengaan met neurodiverse kenmerken, zoals ADHD, autisme, hoogbegaafdheid en andere ontwikkelingsverschillen. Deze kenmerken kunnen zich uiten in concentratieproblemen, verminderde motivatie en prikkelgevoeligheid, waardoor leerlingen moeite kunnen ervaren met de sociale en cognitieve eisen van het onderwijs.

Een jongere verwoordde dit als volgt:

"Ik had autisme en ADHD, en daardoor veel focusproblemen. Ik lette vaak niet op en kon me er moeilijk toe zetten om dingen te doen."

Professionals signaleren een toename in internaliserende problematiek en wijzen hierbij, naast individuele en gezinsfactoren, ook op maatschappelijke ontwikkelingen. Zij noemen onder meer lange wachttijden in de jeugdzorg, een afnemende tolerantie voor fouten en afwijkend gedrag in de samenleving en de invloed van sociale media, waarin jongeren volgens professionals elkaar snel negatief kunnen beïnvloeden.

"Ik heb het idee dat de casussen zwaarder zijn, vooral bij teruggetrokken jongeren."

"De wachttijden in de jeugdzorg zijn enorm [...] en hoe langer je wacht, hoe ernstiger een probleem wordt."

"Als mensen eenmaal in een kringetje van ellende zitten, dan is sociale media niet altijd helpend [...] die geven elkaar niet altijd de beste tips."

Wat betekent dit in het kort?

De verhalen van jongeren en professionals suggereren dat mentale en persoonsgebonden problematiek regelmatig een belangrijke rol speelt in het proces naar voortijdig schoolverlaten en vaak het punt vormt waarop verschillende problemen samenkomen. Mentale klachten blijken niet los te staan van de omstandigheden waarin jongeren opgroeien en naar school gaan, maar ontwikkelen zich in wisselwerking met problemen op andere levensgebieden en kunnen ook door maatschappelijke ontwikkelingen verder worden versterkt. Hierdoor kunnen jongeren geleidelijk steeds verder vastlopen, waardoor deelnemen aan onderwijs steeds moeilijker wordt.

3.3 Een mismatch tussen leerling en onderwijssysteem

Zowel jongeren als professionals geven aan dat het onderwijs niet altijd aansluit bij de behoeften, leerstijl en interesses van leerlingen. Volgens hen hangt dit samen met beperkte mogelijkheden voor maatwerk in zowel ondersteuning als onderwijsaanbod. Hierdoor ervaren sommige leerlingen dat het onderwijs onvoldoende aansluit bij wat zij nodig hebben en ervaren zij het nut van onderwijs in mindere mate.

Een jongere beschreef dit als volgt:

"Hoe langer ik daar op school zat, dacht ik: 'Wat doe ik hier eigenlijk?', [...] want dit heeft allemaal geen zin."

In meerdere verhalen komt naar voren dat jongeren behoefte hebben aan meer flexibiliteit binnen het onderwijs, bijvoorbeeld in de vorm van combinaties van thuis- en fysiek onderwijs of meer ruimte voor zelfstandig en praktijkgericht leren. Het ontbreken van deze mogelijkheden wordt door meerdere jongeren in verband gebracht met hun uitval:

"Het begon gewoon met overprikkeling en de lat die ik zelf heel hoog legde. [...] Ze waren niet goed in flexibiliteit en in meedenken in wat er toen wel kon [...] en uiteindelijk heb ik daardoor dus moeten stoppen met school."

"Ik leer meestal toch niks in de les, [...] dan voelt het nutteloos om in de les te zitten. [...] Als ik wil leren, dan doe ik het thuis binnen tien minuten in plaats van een geheel uur."

"Of je gaat naar VWO en dan is het heel veel denkwerk... of havo, maar nog steeds niet echt praktisch... of je doet mavo en dan is het praktisch, maar er moet eigenlijk een soort koppeling zijn."

Daarnaast wijzen professionals op structurele beperkingen binnen het onderwijssysteem. Zij beschrijven vaste leerwegen, beperkte mogelijkheden voor maatwerk en leerlinggerichte afstemming, en weinig flexibiliteit door regelgeving en een manier van denken waarin wordt vastgehouden aan regels en kaders. Hierdoor ontstaan situaties waarin leerlingen vastlopen en onvoldoende ruimte ervaren voor alternatieve trajecten. Volgens professionals ervaren leerlingen die buiten 'het gemiddelde' functioneren hierdoor vaker een mismatch met het onderwijs:

"Ik denk echt die flexibiliteit, die ruimte in regels, creatief denken. Ik denk dat dat nodig is en dat er inderdaad oplossingen nodig zijn voor dit soort leerlingen waarvan eigenlijk geen andere uitweg meer wordt gezien, omdat het systeem dat niet toelaat."

"Eigenlijk gaan we er in Nederland vanuit dat bijna 100% het moet doen met datgene wat we aanbieden, maar er is een grote groep in Nederland die op een of andere manier nou niet passen binnen dat systeem."

Wat betekent dit in het kort?

De verhalen van jongeren en professionals laten zien dat voortijdig schoolverlaten niet uitsluitend samenhangt met kenmerken of omstandigheden van jongeren zelf, maar ook met de mate waarin het onderwijs aansluit bij hun behoeften. Volgens jongeren en professionals spelen beperkte mogelijkheden voor maatwerk en flexibiliteit hierbij een belangrijke rol. Problemen die in eerste instantie los van elkaar lijken te staan, zoals een gebrek aan motivatie, overprikkeling of moeite met het volgen van lessen, blijken in meerdere verhalen samen te komen in een bredere ervaring van een mismatch tussen behoeften van de leerling en het onderwijssysteem.

3.4 Tekortschietende afstemming en respons vanuit school en andere systemen

De verhalen van jongeren en professionals laten zien dat problemen richting voortijdig schoolverlaten niet alleen samenhangen met de problematiek van jongeren zelf, maar ook met het uitblijven van tijdige signalering, actieve opvolging en passende reacties vanuit school en andere betrokken partijen.

3.4.1 Signalering en opvolging

Professionals geven aan dat problematiek vaak al vroeg aanwezig is, maar niet altijd tijdig wordt herkend binnen scholen. Dit wordt in verband gebracht met een hoge werkdruk, personeelstekorten en grote klassen, waardoor de mate van individuele aandacht afneemt. Met name bij geoorloofd verzuim ontbreekt volgens professionals regelmatige opvolging, waardoor leerlingen geleidelijk uit beeld kunnen raken:

"Het is natuurlijk makkelijk om te zeggen van... we kunnen hier niks mee, het is geoorloofd verzuim, maar er is van alles aan de hand... en dan stagneert zo'n ontwikkeling ook en komt een kind thuis te zitten zonder perspectief."

Ook jongeren geven aan dat signalen niet altijd worden opgepakt of serieus worden genomen. Zij beschrijven dat problemen vaak al zichtbaar zijn vóór uitval, maar dat hier beperkt op wordt gereageerd zolang zij formeel nog deelnemen aan onderwijs.

Een jongere vertelde:

"Dan merk je toch... als je minder aandacht vraagt, dan krijg je ook echt minder aandacht... of niet... en dan word je toch wel vaak een soort van vergeten."

3.4.2 Niet gezien en gehoord worden

Sommige jongeren benadrukken dat zij zich onvoldoende gezien en gehoord voelen op school. Dit hangt samen met het uitblijven van passende reacties, beperkte individuele aandacht en het ontbreken van initiatief vanuit school om contact te zoeken, begeleiding te bieden of te bespreken hoe het met hen gaat.

Een jongere zei hierover:

"Het enige was... je mag een koptelefoon op in de klas of je mag de klas uitlopen als het te veel wordt. Maar als iemand sociale angst heeft, dan gaat diegene niet zomaar midden in de les de klas uitlopen zonder iets te zeggen."

Een andere jongere vertelde:

"Ik miste dat heel erg, dat er iemand uit zichzelf even dacht: even vragen hoe het met [...] gaat."

Dit beeld wordt bevestigd door professionals, die benadrukken dat actief signaleren en contact maken met leerlingen essentieel is. Een professional verwoordde dit als volgt:

"Daar hoeft je echt geen klinisch psycholoog voor te zijn... kom op, vraag gewoon hoe het met je leerlingen gaat."

3.4.3 Samenwerking tussen systemen

Op systeemniveau wijzen professionals op gebrekkige samenwerking tussen onderwijs, zorg en andere betrokken instanties. Taken en verantwoordelijkheden zijn niet altijd duidelijk afgebakend en systemen sluiten onvoldoende op elkaar aan, wat leidt tot handelingsverlegenheid en vertraging in de ondersteuning, waardoor problemen langer kunnen voortbestaan.

Daarnaast benoemen professionals het ontbreken van een passend vangnet voor thuiszitters, waardoor jongeren buiten beeld kunnen raken zonder adequate begeleiding. Ook wordt gewezen op maatschappelijke ontwikkelingen, waaronder toenemende individualisering. Dit wordt door professionals in verband gebracht met verminderde collectieve betrokkenheid en een afname van gedeelde verantwoordelijkheid, wat de ondersteuning van jongeren bemoeilijkt.

Een professional verwoordde dit als volgt:

"Een leerling staat niet op zich, die staat in een heel systeem wat om zich heen zit. Maar dat zijn we als maatschappij natuurlijk ook een beetje verleerd. It takes a village to raise a child... doen we niet meer in onze maatschappij."

Wat betekent dit in het kort?

De bevindingen laten zien dat problemen in processen richting voortijdig schoolverlaten kunnen voortbestaan wanneer signalen onvoldoende worden opgepakt en reacties vanuit betrokken partijen uitblijven of als niet passend worden ervaren. De verhalen van jongeren en professionals suggereren daarnaast dat niet alleen de beschikbaarheid van ondersteuning van belang is, maar ook de mate van relationele afstemming tussen jongeren en school. Jongeren hebben de behoefte gezien en gehoord te worden, actief betrokken te zijn en invloed te hebben op beslissingen die hun eigen schoolloopbaan raken. Tegelijkertijd onderstrepen de bevindingen het belang van samenwerking en gedeelde verantwoordelijkheid tussen de verschillende partijen rondom jongeren.

4 Aanbevelingen

De verhalen van jongeren en professionals laten zien dat voortijdig schoolverlaten een complex en langdurig proces is, waarin factoren op verschillende levensgebieden elkaar beïnvloeden en versterken. Er bestaat dan ook geen eenvoudige of algemene oplossing om schooluitval te voorkomen. De onderstaande aanbevelingen zijn gebaseerd op de bevindingen uit dit onderzoek en bieden aanknopingspunten voor professionals, scholen en andere betrokken partijen om jongeren beter te ondersteunen en schooluitval zoveel mogelijk te voorkomen.

4.1 Vroegtijdig signaleren vraagt om een brede blik op de leerling

Voortijdig schoolverlaten ontstaat vaak niet plotseling. In de verhalen van jongeren en professionals waren al langere tijd signalen zichtbaar voordat jongeren daadwerkelijk uitvielen, zoals vermoeidheid, terugtrekking, afnemende motivatie, mentale klachten, een gevoel van vastlopen of een verminderde aansluiting met school. Deze signalen worden echter niet altijd tijdig herkend of opgevolgd.

Om schooluitval te voorkomen, is het belangrijk om deze signalen vroeg in beeld te krijgen. Daarbij is het onvoldoende om alleen te kijken naar schoolprestaties en verzuim. Veranderingen in het dagelijks functioneren van leerlingen kunnen juist een eerste aanwijzing zijn dat een jongere ondersteuning nodig heeft. Scholen kunnen vroegsignalering versterken door gedurende de gehele schoolloopbaan meerdere vaste welzijns gesprekken met leerlingen te voeren. In deze gesprekken kan aandacht worden besteed aan het mentaal welzijn, de thuissituatie, sociale relaties, motivatie en de mate waarin een leerling zich gezien voelt en aansluiting ervaart bij school.

Ook kleine veranderingen in gedrag verdienen aandacht. Deze signalen kunnen erop wijzen dat een leerling geleidelijk vastloopt. Vroegsignalering vraagt daarom om een actieve houding van professionals en begint bij een gesprek. Dit vraagt om tijd en ruimte voor oprechte aandacht voor leerlingen, bijvoorbeeld door hen aan het begin van de les te verwelkomen, aan het einde van de les kort in te checken of regelmatig te vragen hoe het met hen gaat. Scholen zouden bewust mogelijkheden moeten creëren voor dit soort informele contactmomenten. Wacht daarbij niet tot problemen zichtbaar worden in cijfers of verzuim en schuif signalen niet direct door naar een andere professional. Neem ook geoorloofd verzuim net zo serieus als ongeoorloofd verzuim en onderzoek wat er achter het verzuim schuilgaat. Juist een docent of mentor kan het verschil maken door als eerste te zien dat een leerling vastloopt en hierover het gesprek aan te gaan.

Omdat trajecten richting schooluitval sterk van elkaar verschillen, vraagt vroegsignalering bovendien om een brede en individuele blik. Het is belangrijk te onderzoeken welke factoren binnen het leven van een leerling samenkomen en elkaar mogelijk versterken. Door te kijken naar de specifieke combinatie van factoren en de samenhang daartussen, kan ondersteuning beter worden afgestemd op wat een leerling op dat moment nodig heeft.

Concrete stappen voor de praktijk

- Voer gedurende de schoolloopbaan meerdere vaste welzijns gesprekken met leerlingen en kijk daarbij verder dan cijfers en verzuim. Bespreek ook het mentaal welzijn, de thuissituatie, motivatie en de mate waarin een leerling aansluiting ervaart bij school.

- Neem signalen van vastlopen serieus, ook wanneer er nog geen sprake is van geoorloofd of ongeoorloofd verzuim. Besteed aandacht aan kleine veranderingen in gedrag en onderzoek wat er achter geoorloofd verzuim schuilgaat.
- Creëer tijd en ruimte voor informele contactmomenten tussen professionals en leerlingen. Zoek leerlingen actief op, durf het gesprek aan te gaan en wacht niet tot een andere professional het oppakt.
- Kijk naar het geheel van factoren die een rol spelen in het leven van een leerling. Onderzoek niet alleen afzonderlijke problemen, maar ook hoe verschillende factoren met elkaar samenhangen en elkaar mogelijk versterken.
- Leg signalen en ondersteuningsbehoeften vast en zorg voor een warme overdracht tussen leerjaren, mentoren en ondersteuningsprofessionals. Leg daarbij niet alleen problemen vast, maar ook wat eerder heeft geholpen en waar een leerling behoefte aan heeft.

4.2 Niet iedere leerling past in hetzelfde onderwijs

Uit de interviews blijkt dat verschillende jongeren vastliepen doordat het onderwijs onvoldoende aansloot bij hun behoeften, interesses of manier van leren. Voor sommige jongeren lag dit in een sterk theoretisch curriculum, voor anderen in een prikkelrijke omgeving of beperkte mogelijkheden om het onderwijs tijdelijk anders vorm te geven. Hierdoor nam de afstand tot school geleidelijk toe.

Deze bevindingen benadrukken dat niet iedere leerling hetzelfde nodig heeft om onderwijs te kunnen blijven volgen. Wanneer een leerling dreigt vast te lopen, is het daarom belangrijk om samen met de leerling te onderzoeken welke aanpassingen kunnen helpen om onderwijsdeelname mogelijk te houden.

Dit vraagt om meer ruimte voor maatwerk en flexibiliteit binnen het onderwijs. Daarbij kan worden gedacht aan meer praktijkgerichte leermogelijkheden, meer ruimte voor zelfstandig werken, tijdelijke aanpassingen in het rooster of andere vormen van onderwijs die beter aansluiten bij de behoeften en mogelijkheden van de leerling. Er is veel ruimte binnen de regels hoe het onderwijs vormgegeven kan worden, alleen een creatieve manier van denken mist hierin. Niet iedere oplossing zal voor iedere leerling passend zijn. Juist daarom is het belangrijk om samen met leerlingen te blijven zoeken naar wat voor hen werkt. Omdat passende oplossingen niet altijd direct voor de hand liggen, kunnen scholen daarnaast van elkaar leren. Kennisuitwisseling tussen scholen en professionals kan helpen om creatiever te denken over mogelijkheden en om succesvolle aanpakken uit vergelijkbare situaties breder toe te passen.

Concrete stappen voor de praktijk

- Ga met leerlingen in gesprek over wat zij nodig hebben om onderwijs te kunnen blijven volgen.
- Onderzoek tijdig welke aanpassingen of alternatieve routes kunnen helpen wanneer een leerling dreigt vast te lopen.
- Zet de ontwikkeling van de jongere centraal en denk vanuit wat wél mogelijk is, in plaats van vanuit de beperkingen van het systeem.
- Deel succesvolle maatwerkoplossingen en leer van ervaringen van andere scholen en professionals.

Ter inspiratie

Het creëren van meer maatwerk vraagt niet altijd om nieuwe voorzieningen, maar vaak om een andere manier van kijken naar wat al mogelijk is. Het werk van Lazlo van Donkelaar laat zien dat veel vormen van passend onderwijs al binnen bestaande wet- en

regelgeving mogelijk zijn, mits professionals ruimte nemen voor creativiteit, samenwerking en het zoeken naar oplossingen die aansluiten bij de behoeften van de jongere. Zijn centrale boodschap is: kijk niet eerst naar wat niet kan, maar onderzoek wat wél mogelijk is voor deze leerling.

4.3 Investeer in de relatie tussen leerling en school

De bevindingen laten zien dat ondersteuning niet alleen draait om de beschikbaarheid van hulp, maar ook om de manier waarop jongeren de relatie met school ervaren. Juist het gevoel dat iemand ziet dat het niet goed gaat, vraagt hoe het met hen gaat en actief meedenkt, kan een belangrijk verschil maken. Dit vraagt om een relationele benadering, waarin leerlingen worden benaderd als individu, met aandacht voor hun persoonlijke omstandigheden, behoeften en kwaliteiten.

Daarnaast is het belangrijk dat leerlingen zich gehoord voelen en actief worden betrokken bij beslissingen die hun schoolloopbaan raken. Beslissingen over ondersteuning of de schoolloopbaan van een leerling worden nog te vaak over jongeren in plaats van met jongeren genomen. Door leerlingen actief te betrekken bij deze keuzes kan beter worden aangesloten bij wat zij nodig hebben en kan de betrokkenheid bij school worden versterkt.

Het opbouwen van betekenisvolle relaties vraagt om tijd, aandacht en continuïteit. Scholen kunnen daarom bewust ruimte creëren voor individuele aandacht en informele contactmomenten tussen professionals en leerlingen. Ook leerlingen die weinig aandacht vragen of zich terugtrekken, verdienen hierbij extra aandacht, omdat zij het risico lopen uit beeld te raken.

Voor sommige jongeren kan één betrokken volwassene binnen school al een groot verschil maken. Scholen kunnen daarom onderzoeken hoe zij ervoor kunnen zorgen dat iedere leerling ten minste één vast en vertrouwd aanspreekpunt heeft. Het behouden van dezelfde mentor gedurende meerdere schooljaren kan hieraan bijdragen, omdat de mentor de leerling beter leert kennen, veranderingen in het functioneren eerder opmerkt en ondersteuningsbehoeften sneller in beeld komen. Omdat het opbouwen van een vertrouwensrelatie niet vanzelfsprekend is, vraagt dit ook om investering in de vaardigheden van professionals. Training in relationeel werken, gespreksvoering en het herkennen van signalen van vastlopen kan professionals ondersteunen om eerder contact te maken en beter aan te sluiten bij de behoeften van leerlingen.

Concrete stappen voor de praktijk

- Maak tijd en ruimte voor individuele aandacht en informele contactmomenten met leerlingen.
- Betrek leerlingen actief bij beslissingen die hun schoolloopbaan en ondersteuning raken.
- Zorg dat iedere leerling ten minste één vast en vertrouwd aanspreekpunt binnen school heeft.
- Besteed extra aandacht aan leerlingen die zich terugtrekken of weinig aandacht vragen.
- Investeer in de vaardigheden van professionals op het gebied van relationeel werken en gespreksvoering.

4.4 Voortijdig schoolverlaten vraagt om een gezamenlijke aanpak

Uit de interviews kwam naar voren dat problemen richting schooluitval niet alleen samenhangen met factoren binnen de jongere of de school, maar ook met de manier waarop verschillende systemen rondom jongeren samenwerken. Professionals

beschreven dat taken en verantwoordelijkheden niet altijd duidelijk zijn afgebakend en dat onderwijs, zorg en andere betrokken organisaties onvoldoende op elkaar aansluiten. Hierdoor kunnen jongeren langer zonder passende ondersteuning blijven en bestaat het risico dat zij tussen systemen in verdwijnen.

Daarnaast wezen professionals op maatschappelijke ontwikkelingen, zoals lange wachttijden in de jeugdzorg en toenemende individualisering, die bestaande problemen kunnen versterken. Deze bevindingen benadrukken dat het ondersteunen van jongeren niet de verantwoordelijkheid van één organisatie is, maar vraagt om een gezamenlijke aanpak waarin het hele netwerk rondom de jongere samenwerkt.

Samenwerking vraagt daarbij niet alleen om overleg wanneer problemen al ernstig zijn, maar juist om vroegtijdige afstemming en een gedeeld gevoel van verantwoordelijkheid. Wanneer signalen van vastlopen zichtbaar worden, is het belangrijk dat betrokken partijen gezamenlijk optrekken en duidelijk is wie welke rol heeft in de ondersteuning van een jongere.

De resultaten laten daarnaast zien dat jongeren die tijdelijk uitvallen of thuis komen te zitten, het risico lopen buiten beeld te raken. Daarom is het belangrijk dat er een passend vangnet aanwezig is en dat er actief contact blijft bestaan met jongeren, ook wanneer zij tijdelijk geen onderwijs volgen. Ook tijdens wachttijden voor passende hulp of ondersteuning is het van belang om met jongeren in contact te blijven en samen te zoeken naar tijdelijke oplossingen. Een wachtlijst mag niet betekenen dat een jongere moet wachten op ondersteuning.

Tot slot vraagt de ondersteuning van jongeren om een bredere blik op maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op schooluitval. Door ontwikkelingen, zoals wachttijden in de jeugdzorg of toenemende mentale problematiek, gezamenlijk te monitoren, kunnen betrokken partijen eerder inspelen op nieuwe ondersteuningsbehoeften.

Concrete stappen voor de praktijk

- Maak duidelijke afspraken over rollen en verantwoordelijkheden tussen betrokken organisaties.
- Zoek vroegtijdig de samenwerking op wanneer signalen van vastlopen zichtbaar worden.
- Voorkom dat jongeren tussen systemen in verdwijnen door actief contact te behouden tijdens uitval of thuiszitten.
- Blijf ook tijdens wachttijden in contact met jongeren en zoek samen naar tijdelijke oplossingen.
- Monitor maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op schooluitval en ontwikkel hier gezamenlijk passende maatregelen voor.

5 Drie kleine stappen met grote impact

Grote veranderingen kosten tijd. Tegelijkertijd laten de verhalen van jongeren en professionals zien dat kleine acties al een groot verschil kunnen maken. De onderstaande stappen vragen geen nieuw beleid of extra voorzieningen, maar kunnen wel helpen om leerlingen eerder in beeld te krijgen en beter te ondersteunen.

5.1 Gebruik de eerste 5 minuten van de les om te signaleren

De eerste minuten van een les worden vaak gebruikt om op te starten. Juist deze momenten bieden een kans om te zien hoe leerlingen erbij zitten. Let daarbij niet alleen op cijfers en verzuim, maar ook op kleine veranderingen in gedrag, zoals vermoeidheid, terugtrekking, stress of een afname in betrokkenheid. Neem ook geoorloofd verzuim serieus. Achter afwezigheid kan een groter verhaal schuilgaan en juist deze leerlingen lopen het risico geleidelijk uit beeld te raken.

Morgen al proberen:

- Verwelkom leerlingen bij de deur.
- Vraag hoe de klas erbij zit.
- Let op leerlingen die anders gedrag laten zien dan normaal.
- Vraag jezelf af: *Wie heb ik al een tijd niet gezien en weet ik eigenlijk hoe het met diegene gaat?*

5.2 Samen zie je meer

Je hoeft het niet alleen te doen. Maak je je zorgen over een leerling, kom je ergens niet uit of twijfel je over wat er nodig is? Bespreek het met een collega, mentor, zorgcoördinator of andere professional. Een kort overleg of telefoontje kan al helpen om signalen beter te begrijpen en samen naar passende oplossingen te zoeken.

Morgen al proberen:

- Bespreek één zorg die je al langer hebt.
- Vraag een collega wat hij of zij ziet.
- Kom je er niet uit? Zoek iemand op en maak een belletje.

5.3 Daag jezelf uit om te denken in mogelijkheden

Wanneer een leerling vastloopt, is de eerste reactie vaak wat er niet kan. De verhalen in dit onderzoek laten echter zien dat juist een andere manier van kijken kan helpen om nieuwe mogelijkheden te ontdekken. Stel jezelf daarom vaker de vraag: *Wat is er binnen de huidige mogelijkheden wél mogelijk voor deze leerling?* Soms begint maatwerk niet met een nieuwe voorziening, maar met een gesprek, een idee van een collega of een kleine aanpassing in de dagelijkse praktijk.

Morgen al proberen:

- Stel jezelf één keer de vraag: *Wat kan er wél?*
- Wissel ideeën uit met collega's.
- Laat je inspireren door succesvolle voorbeelden van andere scholen en professionals.
- Blijf nieuwsgierig naar nieuwe manieren om leerlingen passend te ondersteunen.

6 Tot slot

De verhalen van jongeren en professionals laten zien dat voortijdig schoolverlaten zelden het gevolg is van één afzonderlijk probleem. Schooluitval ontstaat vaak geleidelijk, waarbij factoren op verschillende levensgebieden elkaar beïnvloeden en versterken. Tegelijkertijd laat dit onderzoek zien dat er niet één route naar schooluitval bestaat. Iedere jongere heeft een eigen verhaal, een eigen combinatie van factoren en een eigen ondersteuningsbehoefte. Hierdoor bestaat er ook geen eenvoudige of algemene oplossing om schooluitval te voorkomen.

De bevindingen onderstrepen het belang van vroegsignalering, een brede blik op de leefwereld van jongeren, beter passend onderwijs, betekenisvolle relaties en een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokken partijen. Juist door eerder in contact te komen met jongeren, beter samen te werken en te blijven zoeken naar wat wél mogelijk is, kunnen jongeren beter worden ondersteund voordat problemen zich verder opstapelen.

Uiteindelijk laten de verhalen in dit onderzoek vooral zien hoe belangrijk het is om achter de cijfers te blijven kijken. Achter iedere voortijdig schoolverlater schuilt een uniek verhaal van factoren, ervaringen en omstandigheden die elkaar in de loop van de tijd hebben beïnvloed. Door aandacht te hebben voor deze verhalen en jongeren niet te reduceren tot hun verzuim of uitval, ontstaat meer ruimte om hen tijdig te zien, te begrijpen en passende ondersteuning te bieden.

Misschien begint het voorkomen van schooluitval daarom wel met een eenvoudige, maar belangrijke vraag: **wat speelt er in het leven van deze jongere en wat heeft hij of zij nodig om zich te kunnen blijven ontwikkelen?**

leerplicht

+voortijdig schoolverlaten zhz

Karel Lotsyweg 40
Postbus 166, 3300 AD Dordrecht

☎ 078 770 8500
✉ info@dgjzhz.nl
🌐 www.dienstgezondheidjeugd.nl